

Οὐχ ἦττον σημαντικὴ ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῶν Μεταρρυθμίσεων ἐπὶ τῆς τύχης τῶν γεωργῶν, καταργηθείσης τῆς Δουλοπαροικίας. Ἦδη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος ἤρχισεν ἐν ἀπάσαις ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς χώραις λαϊκὴ κατὰ τῶν φεουδαρχικῶν προνομίων τοῦ Μεσαιῶνος κίνησις, ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς Δουλοπαροικίας τῶν γεωργῶν καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Γεωκτησίας ἀπὸ τῶν περιορισμῶν καὶ ὑποχρεώσεων ἀπέναντι τῆς φεουδαρχικῆς τάξεως. Οὕτως ἀνεγνωρίσθη ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία τῶν γεωργῶν, ἡ παρεσκευάσθη αὕτη διὰ σχετικῶν διαταγμάτων μέχρι τῶν μέσων περίπου τῆς 19 ἑκατονταετηρίδος ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς χώραις.¹

Ἐπόμενον ὅθεν ἦτο νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἐν τούτῳ ἡ Τουρκία τὴν καταλαβοῦσαν σύμπασαν τὴν Εὐρώπην φιλελευθέραν κίνησιν, ἀφ' οὗ ἀπαξ ἐπάτησε τὴν ὁδὸν τῶν Μεταρρυθμίσεων ἐπισήμως καὶ πανηγυρικῶς. Μετὰ τὴν διὰ τοῦ Τανζιματίου (1839) ἀνακήρυξιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσονομίας καὶ ἰσοπολιτείας ὅλων τῶν ὑπηκόων ἀδιακρίτως, ἡ Δουλοπαροικία κατηργήθη μὲν νόμῳ, ἔργῳ ὅμως ὑφίστατο αὕτη εἰσέτι ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον, ἕνεκα τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς κατὰ τῶν Μεταρρυθμίσεων ἀντιδράσεως τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, μὴ δυναμένων νὰ ἐξοικειωθῶσιν ἀποτόμως πρὸς μίαν τόσοσιν ῥιζικὴν ἀρχαιοτάτου καθεστῶτος μεταβολήν.

Ἄλλ' οὔτε καὶ τῶν γεωργῶν ἡ ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξις ἦτο εἰσέτι ἀρκετὴ, ὅπως δυναθῶσιν οὗτοι νὰ στερηθῶσι τῆς συνδρομῆς καὶ προστασίας τῶν Γεωκτημόνων. Τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιρρώσεως τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ δευτέρου Αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, τοῦ Χάτι Χουμαγιούν τοῦ 1856, ἐπικυροῦντος διὰ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἀρθροῦ τὰς θεμελιώδεις περὶ ἰσοπολιτείας καὶ ἰσονομίας ἐπαγγελίας τοῦ Τανζιματίου πρὸς ὁ-

¹ Ad. Wagner, Lehrb. d. Polit. Oek. 1892, τόμ. α' 150 καὶ ἐξῆς. Ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ τῷ 1781 καὶ 1785, ἐν Βάδεν τῷ 1783, ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1789-1793, ἐν Πρωσσίᾳ τῷ 1807, ἐν Βαυαρίᾳ τῷ 1808, ἐν Ἑσσην τῷ 1814, ἐν Βυτεμβέργῃ τῷ 1817 καὶ τῷ 1830 ἐν Σαξωνίᾳ.

λους τοὺς ὑπηκόους τοῦ Κράτους «ἀνευ διακρίσεως τάξεως ἢ θρησκευήματος».

Ἡ πλήρη ἐξέλιξις ἐφαρμογῆ τῶν μεταρρυθμίσεων δὲν ἦτο δυνατὴ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἡμέραν ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου θρησκευτικὴ ἀντίθεσις συνδυασμένη μετὰ βαθείας κοινωνικῆς ἀνισότητος τῶν κατοίκων ἀπῆται χρόνον, ὅπως συντελεσθῇ πρότερον κοινωνικὴ ἀναμόρφωσις καὶ εἰσαχθῇ εἰς τὰ ἔθη τοῦ λαοῦ, ὅ, τι εἰσῆχθη εἰς τὴν νομοθεσίαν.¹ Διὰ τοῦτο αἱ διὰ τῶν δύο προηγουμένων Χατίων χορηγηθεῖσαι ἐλευθερίαι καὶ Μεταρρυθμίσεις ἐπεκυρώθησαν διὰ νέου Χατίου (1861) ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Ἀβδουλ Ἀζίζ, ἅμα τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀνόδῳ του.² Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης χρονολογεῖται ἡ ὀριστικὴ κατάργησις τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Δουλοπαροικίας τῶν γεωργῶν, διότι διατηρεῖται εἰσέτι εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν γεροντωτέρων,³ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤλθεν εἰς τὴν Λάρισσαν, ὡς διοικητῆς, ὁ Χουσινὴ Πασσᾶς, ὅστις διέταξε νὰ ἀποστείλῃ ἕκαστον τῶν ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ Τσιφλικίων ἀνὰ 2-3 χωρικοὺς, ὡς ἀντιπροσώπους, εἰς ὀρισθεῖσαν ἐν Λαρίσῃ συνέλευσιν. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐνέσπειρε κατ' ἀρχὰς δυσπιστίαν καὶ φόβον εἰς τοὺς χωρικοὺς, ἀγνοοῦντας τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεώς των. Μὴ τολμῶντες ὅμως νὰ ἐπισύρῳσι καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Πασσᾶ διὰ τῆς παρακοῆς των, ἀπεφάσισαν οἱ θαρραλεώτεροι ἐκ τῶν γεροντωτέρων νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην.⁴

Συναθροισθέντων τῶν χωρικῶν ἀντιπροσώπων ἐξ ὅλων τῶν

¹ Ὑπόμνημα τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Υ. Πύλης πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτὰς τῶν Μ. Δυνάμεων. Δ. Νικολαΐδου Ὁθ. Κώδ. (ἔκδ. 1869) σελ. 41 καὶ ἐξῆς, Χάτι Χουμαγιούν 1856, αὐτόθι σελ. 22.

² Δ. Νικολαΐδου Ὁθωμ. Κώδ. αὐτόθι σελ. 51.

³ Τὰ περὶ Χουσινὴ Πασᾶ, ἤκουσα πρὸ πολλῶν ἐτῶν διηγούμενα ὑπὸ διαφόρων γερόντων τοῦ παρὰ τὴν Λάρισσαν χωρίου Νεμπιγλέρ.

⁴ Ἐκ τοῦ χωρίου Νεμπιγλέρ ἀποτελουμένου τότε ἐκ 56 Τουρκικῶν Τσιφλικίων (Ἀλιακάδων) πρῶτος μεταξὺ τῶν περιδεῶν χωρικῶν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Λάρισσαν, ὡς ἀντιπρόσωπος, ὁ ὑπέργηρος Κ. Ντρογγούλης, πατὴρ τοῦ Θωμᾶ Ντρογγούλη, ἐνὸς ἐκ τῶν δόντων μοι τὰς πληροφορίας ταύτας, τοῦτον δὲ ἠκολούθησαν ἐνθαρονθέντες ὑπὸ τοῦ παραδείγματός του καὶ ἕτεροι δύο ὁ Ψαρρᾶς καὶ ὁ Γιαννούλας Θεοχαρόπουλος.